

28.11.2002

2611/4/00

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijä Terhi Mattila

SYYTTÄMÄTTÄJÄTTÄMISPÄÄTÖKSEN TARPEELLISUUS

1

KANTELU

A kertoo 20.11.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa, että

1.

B:n käräjäoikeudessa käsiteltiin toukokuun alkupuolella vuonna 2000 tapahtuneita neljää törkeää ryöstöä. Kantelijaa syytettiin kolmesta törkeästä ryöstöstä, mutta yhdestä C:ssä tapahtuneesta ryöstöstä B:n kihlakunnanviraston kihlakunnansyyttäjä D oli ilmoittanut, ettei A:ta vastaan tulla nostamaan syytettä. Käsitellessään asiaesittelyssä mainittua C:ssä tapahtunutta törkeää ryöstöä kihlakunnansyyttäjä D oli kantelijan mielestä kuitenkin maininnut, että hän oli osallinen ryöstöön, vaikka siihen ei ollut saatu näyttöä. Kantelijan mielestä asiasta tuli julkinen, koska oikeussalissa oli lehdistön edustajia. A:n käsityksen mukaan kihlakunnansyyttäjä D leimasi hänet julkisesti syylliseksi, vaikka oli päättänyt olla syyttämättä häntä.

2.

Käsittelyssä, joka koski E:ssä tapahtunutta ryöstöä, kihlakunnansyyttäjä D oli kantelijan mukaan todennut, ettei hän väittänyt A:n olleen E:ssä tekohetkellä vaan F-nimisessä paikassa toisen henkilön kanssa. Kantelijan mielestä D:n lausuma osoitti, että hänen mielestään tällä henkilöllä oli jonkinlainen osuus E:ssä tapahtuneeseen ryöstöön, mutta sitä ei ollut pystytty selvittämään. A kertoo, että myös tällöin oikeussalissa oli lehdistön edustajia. Kantelijan käsityksen mukaan hänen kahvilassa tapaamansa henkilö leimautui tämän vuoksi.

A pyytää oikeusasiamiestä tutkimaan asian.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

3.1.1

C:n ryöstöä koskeva asia

Selvityksen mukaan kihlakunnansyyttäjä D on nostanut syytteet A:ta ja neljää muuta vastaajaa vastaan törkeistä aseellisista ryöstöistä sekä niihin liittyvistä rikoksista. Ryöstöt on tehty kantelijan ja muiden vastaajien toimesta eri henkilökokoonpanoissa C:ssä, B:ssä, G:ssä ja E:ssä. A:ta ei ollut syytetty C:ssä tapahtuneesta ryöstöstä. Jutut on käsitelty keskitetysti B:n käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus on --- antamallaan tuomiolla tuominnut muiden ohella A:n muun muassa törkeästä ryöstös-

tä ja kahdesta törkeästä avunannosta ryöstöön.

Kihlakunnansyyttäjä D on selvityksessään kiistänyt menetelleensä asiaesittelyn yhteydessä lainvastaisesti tai valtakunnansyyttäjänviraston antamien määräysten ja ohjeiden vastaisesti.

D kertoo selvityksessään pitäneensä asiaesittelyn jokaisen aseellisen ryöstön osalta erikseen. Asiaesittelyt perustuivat poliisin laatimiin laajoihin esitutkintapöytäkirjoihin ja tekniseen näyttöön eikä hän kertomansa mukaan ollut esittänyt niissä mitään sellaista, mikä ei olisi ollut kaikkien osapuolten tiedossa jo etukäteen.

Asiaesittelyjen yhteydessä syyttäjä on selvityksen mukaan käynyt läpi esitutkintapöytäkirjoista ilmeneviä seikkoja sekä tutkinnassa saatua näyttöä. C:n ryöstön osalta D toteaa kertoneensa myös A:han liittyvän näytön ja sen, ettei näyttö A:n osalta ollut riittävä syytteen nostamiseksi. Syyttäjän käsityksen mukaan kantelija oli liigan tekemien rikosten primus motor.

D on C:n ryöstön osalta ilmoittanut 31.3.2000 A:lle, että asia on A:n osalta päättynyt eikä häntä vastaan tulla nostamaan syytettä.

3.1.2

E:n ryöstöä koskeva asia

D kertoo edelleen, että E:n ryöstön yhteydessä pyydetyistä teletunnistetiedoista on ilmennyt, että A oli ollut useita kertoja puhelinyhteydessä Porin seudulla asuvaan henkilöön varsinkin ryöstöä edeltävänä iltana. Poliisin tarkkaillessa A:ta rikoksentekopäivänä hän oli tavannut tämän henkilön F-nimisessä paikassa muutama tunti ennen E:ssä tapahtunutta aseellista ryöstöä. D on kertonut nämä tiedot asiaesittelyn yhteydessä, mutta hän on kiistänyt väittäneensä mainitun henkilön olevan syyllinen kysymyksessä olevaan ryöstöön.

3.2

Oikeusohjeet

Rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelystä annetun lain 6 luvun 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan syyttäjän on käräjäoikeuden pääkäsittelyssä ensin esitettävä vaatimuksensa ja lyhyesti niiden perusteet sekä vastaajan esitettyä kantansa 3 kohdan nojalla tarkemmin perusteltava kantansa. Momentin 4 kohdan nojalla vastaajalle on tarvittaessa varattava tilaisuus lausua vastapuolen perustelujen johdosta.

Pääkäsittelyn välittömyydestä seuraa, että vain se oikeudenkäyntiaineisto, joka esitetään pääkäsittelyssä, voidaan ottaa huomioon asiaa ratkaistaessa. Tästä sisältyy nimenomainen säännös lain 11 luvun 2 §:ään. Lain esitöiden (HE 82/1995 s. 87) mukaan syyttäjän on tämän vuoksi kiinnitettävä erityistä huomiota syytteen ja vastineen esittämiseen ja perustelemiseen eikä esimerkiksi ainoastaan viittaaminen esitutkintapöytäkirjassa olevaan merkintään riitä.

Lain esitöiden mukaan syytteen kehittäminen on vapaamuotoinen suullinen esittely, jossa syyttäjä käyttää apunaan asiassa muun ohella kertynyttä kirjallista aineistoa. Syyttäjän tulee tässä yhteydessä kiinnittää huomiota myös siihen tapahtumasarjaan ja niihin olosuhteisiin, jotka ovat johtaneet siihen, että väitetty teko on tehty. Syyttäjän tulee selostaa oma kantansa tapahtumien kulusta ja se, mitä hän aikoo todistella jutussa selvittää. Kantaansa perustellessaan syyttäjän tulisi niin sanotun objektiveettiperiaatteen mukaan tuoda esille myös esitutkinnan aikana esille tulleet vastaajalle edulliset seikat.

Valtakunnansyyttäjän 20.1.2000 syyttäjille antaman yleisen ohjeen (VKS 2000:2) mukaan jokaisesta esitutkinnassa rikoksesta epäiltynä kuulustellusta henkilöstä, jota vastaan syyte jätetään nostamatta, tehdään erillinen päätös syyttämättä jättämisestä.

Henkilöistä, joiden osalta syyllisyyskysymyksen ratkaiseminen ei edellytä yksin syyttäjän valtaan kuuluvaa harkintaa, vaan kysymys on pikemminkin syyttömyyden toteamisesta, ei ole laadittava syyttämättä jättämispäätöstä. Näissä tapauksessa tulee asianosaisen muulla tavoin saada tieto syyttäjän ratkaisusta.

Ohjeessa todetaan edelleen, että näytön puuttumisen vuoksi tehdyn syyttämättä jättämispäätöksen perusteluista on käytävä ilmi syyttäjän arviointi näytön luotettavuudesta, milloin näyttö on osaksi syytettä tukeva ja osaksi sitä vastaan. Perusteluissa on myös esitettävä, mistä tunnusmerkistötekiästä ei ole näyttöä. Ohjeessa todetaan, että kovin hienojakoiseen arviointiin henkilöiden kertomusten luotettavuudesta ei ole syytä mennä. Olennaista on syyttäjän johtopäätösten tekeminen esitutkinnassa ilmenneestä näytöstä.

3.3

Kihlakunnansyyttäjä D:n menettely käräjäoikeudessa

3.3.1

C:n ryöstöä koskeva asia

Kihlakunnansyyttäjä D on kehitellessään kannetta ryöstösarjaa koskevassa asiassa käynyt läpi rikos kerrallaan esitutkinnassa ilmitulleita seikkoja ja tutkinnasta saatua näyttöä sekä selostanut oman kantansa tapahtumien kulusta. Hän on myös A:n osalta syyttämättä jääneen C:ssä tapahtuneen ryöstön osalta kertonut olosuhteet ja tapahtumasarjan sekä esitutkinnassa näytetyt tosiseikat. D kiistää väittäneensä A:n syyllistyneen mainittuun rikokseen. Hän kertoo selvityksessään ilmoittaneensa, että näyttöä A:n syyllisyydestä C:ssä tapahtuneeseen ryöstöön on olemassa, mutta se ei ole riittävä syytteen nostamiseksi hänen osaltaan. A:n syyttämättä jättämisessä on siten D:n mukaan ollut kysymys näytön puuttumisesta.

Tapaus on esitetyn selvityksen mukaan ollut sikäli poikkeuksellinen, että A:n osalta syyttämättä jätetty rikos on muodostanut erittäin kiinteän kokonaisuuden muiden samassa yhteydessä käsiteltyjen rikosten kanssa. Lisäksi A ja muut vastaajina olleet henkilöt ovat muodostaneet kiinteän henkilöpiirin. Pystyäkseen osoittamaan eri rikosten kytkeytymisen toisiinsa, syyttäjän on ollut tärkeää selostaa kaikki esitutkinnassa saadut tapahtumatiedot syytettä kehitellessään. Tällöin on ollut erityinen vaara, että syyttämättä jätetty A tulkitsee esitetyt tapahtumatiedot myös omalta osaltaan väitteiksi syyllistymisestä käsiteltävään rikokseen.

Tämän vuoksi olisi mielestäni ollut perusteltua, että tapauksesta olisi laadittu erillinen päätös syyttämättä jättämisestä. Päätöksestä olisivat ilmenneet tapahtumatiedot, arviointi näytön luotettavuudesta sekä kihlakunnansyyttäjän tekemät johtopäätökset esitutkinnassa ilmenneestä näytöstä, joita tietoja syyttäjä olisi voinut käyttää asiaesittelyssä. Tällöin olisi voitu välttää A:lle syntynyt väärinkäsitys siitä, että syyttäjä olisi asiaesittelyn yhteydessä väittänyt A:n syyllistyneen syyttämättä jätettyyn tekoon.

3.3.2

E:n ryöstöä koskeva asia

E:n ryöstön yhteydessä pyydetyistä teletunnistetiedoista on ilmennyt, että A on ollut useita kertoja puhelin yhteydessä Porin seudulla asuvaan henkilöön varsinkin ryöstöä edeltävänä iltana. Poliisin

tarkkaillessa kantelijaa rikoksentekopäivänä hän on tavannut tämän henkilön F-nimisessä paikassa. Mielestäni D ei ole menetellyt virheellisesti kertoessaan nämä esitutkinnassa selvitetty tosiseikat. D kiistää väittäneensä mainitun henkilön syyllistyneen rikokseen. Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ei ole voitu osoittaa D:n tältä osin menetelleen kantelijan kertomalla tavalla lainvastaisesti.

3.4

Toimenpiteet

Saatan edellä kohdassa 3.3.1 lausumani käsityksen syyttämättäjättämispäätöksen tarpeellisuudesta kihlakunnansyyttäjä D:n tietoon. Muihin toimenpiteisiin asia ei ole antanut puoleltani aihetta.